

ERDÉLY

ALAPÍTVÁ 1892-BEN

**Az Erdélyi Kárpát
Egyesület
– Kolozsvár 1891
Értesítője**

Új évfolyam, 2008/2.

Szerkesztők:

Tóthpál Tamás
(tothpal.tamas@freemail.hu)
Kovács Zsuzsa
Lőrinczi István
Főmunkatárs: Ajtay Ferenc

A kolozsvári EKE februári rendezvényei

- **Február 4. (szerda):** Közgyűlés 18 órától az Apáczai-líceumban.
- **Február 7. (szombat):** Autóbuszos kirándulás Kisbányahavasra. Indulás 7 órakor a Széchenyi téri Flip elől. Túravezető: Szócs Miklós, tel. 0264-550310, vagy 0740-061741.
- **Február 7. (szombat):** Majláth-kút, Árpád-csúcs, 110 éves a kék jelzés (22 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Tóthpál Tamás, tel. 0748-664821.
- **Február 7. (szombat):** Szent Pál-tető (12 km). Találkozás 10 órakor a Törökvágás tetején. Túravezető: Márton Erzsébet, tel. 0742-037179.
- **Február 8. (vasárnap):** Kajántói fenyves (20 km). Találkozás 10 órakor a távolsági autóbusz-állomás előtt. Túravezető: Vlád Pál, tel. 0264-435866.
- **Február 8. (vasárnap):** Brüll-kilátó (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Szócs János, tel. 0742-690881.
- **Február 14. (szombat):** Túzrakás és szalonnázás a Cérna-forrásnál ifiknek és örökifiknek (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezetők: Buba és Zoli.
- **Február 14. (szombat):** Györgyfalvi erdő (15 km). Találkozás 10 órakor a 32-es autóbusz Alverna végállomásán. Túravezető: Sáska Pál.
- **Február 14. (szombat):** Felfedező túra: Jósika-kilátó, Szénafüvek (15 km). Találkozás 10 órakor az Állomás téri villamos megállóban. Túravezetők: Márton Erzsébet, Szabó István, Szócs János.
- **Február 15. (vasárnap):** Görbe túra (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Bagaméri Tibor, tel. 0742-776930.
- **Február 15. (vasárnap):** Őzek-völgye (22 km). Találkozás 9 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Szabó István, tel. 0748-140551.
- **Február 18. (szerda):** Túravezetők tanácskozása 17 órától a székházban.
- **Február 21. (szombat):** Xántus János emléktúra a Cérna-forráshoz (10 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Szatmári Béla.
- **Február 22. (vasárnap):** Csillag-hegy (15 km). Találkozás 10 órakor a távolsági autóbusz állomás előtt. Túravezető: Márton Erzsébet, tel. 0742-037179.
- **Február 27–március 1. (péntek–vasárnap):** Autóbuszos kirándulás Szarvasra (Történelmi Emlékút, gyógyfürdő) és a kondorosi Betyár csárdába. Indulás 7 órakor a Széchenyi téri Flip elől. Túravezető: Kovács Zsuzsa, tel. 0264-456010, vagy 0740-067977.
- **Február 28. (szombat):** Autóbuszos kirándulás – Farsangtemetés Torockón. Indulás 7 órakor a Széchenyi téri Flip elől. Túravezető: Szócs Miklós, tel. 0264-550310, vagy 0740-061741.
- **Február 28. (szombat):** Mikrobuszos kirándulás, Arieşeni – sípálya – Rozsdás-árok. (gyalog 10 km). Indulás 7 órakor a Széchenyi téri Flip elől. Túravezető: Vlád Pál, tel. 0264-435866.
- **Február 28. (szombat):** Bükki séta (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Bagaméri Tibor, tel. 0742-776930.
- **Március 1. (vasárnap):** Bácsi-torok (15 km). Találkozás 10 órakor a Rádió stúdió előtt. Túravezető: Márton Erzsébet, tel. 0742-037179.
- **Március 4. (szerda):** Közgyűlés 18 órától az Apáczai-líceumban.
- **Március 21–22. (szombat–vasárnap):** Autóbuszos kirándulás Csíkszeredába, a *Tatárjárás* című kiállításra. Túravezető: Kovács Zsuzsa, tel. 0264-456010, vagy 0740-067977.
- **Április 17–19. (péntek–vasárnap):** Autóbuszos kirándulás: Kecskemét, Kiskunmajsa, Ópusztaszer. Túravezető: Kovács Zsuzsa, tel. 0264-456010, vagy 0740-067977.
- **EKE fotóklub:** minden kedden 17 órától a székházban.
- **Könyvtár:** minden szerdán 11–13 óra között a székházban.
- Rendezvényeinkre minden érdeklődőt szeretettel várunk. Az autóbuszos kirándulásokat elsősorban tagságunk számára szervezzük, de jelentkezhetnek nem EKE tagok is, ha beiratkoznak egyesületünkbe.

Mentsük meg az Árpád-csúcsot!

TÓTHPÁL TAMÁS

Annak tudatában ültem fel a trolibuszra január harmadikán, az Unió utcában 10 óra előtt 20 perccel, hogy még időben elérek a Kiss Jani aznapra meghirdetett Árpád-csúcs kirándulásának találkozójára. Csak a monostori végállomáson kapcsoltam, hogy a találkahely, a Hajnal negyed végállomásánál volt. Csak semmi pánik, gondoltam, telefonon egyeztetünk Kiss Janival, hogy elébük vágok, és egy óra múlva találkozom a társasággal a Hintás-fánál.

Sietnem kellett. A Monostori erdő oldalában haránt kaptattam hegymenet, míg a Diósnál kiértem a gerincútra. Meg sem álltam, baktattam tovább, most már a piros sávon: Gálcsere-gerinc – Páter-út – Plecska-tető – Régi Menedékház – Szelicsei-út – Hintás-fa.

A Hajnal negyedből induló társaság éppen érkezett, most már együtt folytattuk utunkat a Mărgineanu utcán. Ugyanis az erdő itt véget ér, és a tisztáson a 90-es évek elejétől állandóan épül a bükkü telep. A már százánál is több villából álló településnek igen találó neveivel találkoztam, mint a turistafolklor Bunkósdorf, avagy székelyesen Tolvajos. Fel is tehetjük a kérdést: hányak van itt építkezési engedélye?

Nem részletezzük, megyünk tovább. A házakat elhagyva felkapaszkodunk a fenyvesbe, aztán Sáros-bükk, Rádiós-ház, a Feleki(Mikes)-gerincen tovább, majd egy jó kilométer után jobbra fordulnánk az erdő szélén, de...

Az időtlen idők óta az erdő szélén az Árpád- (Peana 833 m) csúcra vezető utat itt kerítés

Érdekek áldozatává vált a terület?

vágja át! Az erdőben kellett folytatnunk utunkat, a kerítés szélén, hogy a csúcra érjünk. A csúcs is el van kerítve, csak a kerítésen átkandikálva, pár méterrel ezen túl csodálhattuk meg. Már rég tudtuk, hogy ez így történt, mert a csűrűyeieknek az erdőig húzódó legelőjét magánszemélyeknek koncesszionálták. De ezért elkerítsék az Árpád-csúcsot? Fájdalmasan tudatosodott bennünk a látvány.

Nem az összes közbejárás tényező tudatában, hanem mint bármelyik arra vetődő laikus kirándulóban vetődnek fel bennem a kérdések.

Hogyan történhetett ez? Hiszen igaz, hogy az Árpád-csúcs egy kis tisztáson volt az erdőben, de ennek az erdőhöz tartozását egy határárok jelölte. Határmódosítás történt volna a koncesszionált terület növelése érdekében? Az újgazda ugyanis legyalult egy jó métert a csúcából (így már a magassága sem 833 m!), a határárok ezáltal eltűnt. A fák kivágásával a csúcs

is kikerült az erdőből. Hogyha ez nem is így van, akkor is a Bükk, állítólag rezerváció. Akkor szabad-e ott fákat kivágni? Hogyha Kolozsvár környékének, egyben a Felek-hegység legmagasabb csúcsáról van szó, annak szabad a magasságát módosítani? Másutt az ilyen „leg” csúcsokat, ha nem is „szent hegyként”, de azért tiszteletben tartják.

Ez a folyamat, amelynek kimenetele az Árpád-csúcs (remélném ideiglenes) elkerítésével tetéződött, előre látható volt. Úgy 1996-tól tart, amikor elkezdtek felparcellázni a legelőt és létrejött a „Cartier Peana”. Talán akkor, egy komoly civil összefogással lehetett volna tenni valamit az Árpád (Peaná)-csúcs megvédelméért. De az EKE, amely talán ennek kezdeményezésére leginkább elhivatott lett volna, akkor ezt nem tette. Az akkori elnököt elkapta ugyan a sírás, amikor ezt látta, de azt tanácsolta, tagtársaink nézzenek újabb kirándulóhelyek felé (*Szabadság*, 2006. szeptember 20, 1, 7 old.). Nem ezt kellett volna tenni.

Most viszont, a 25. órában mégis azt tanácsolnám, hogy fogjunk össze kolozsvári polgárok, civil szervezetek, szerezzük meg a helyi, a megyei hatóságok, vagy bárki támogatását a hely megmentése érdekében. Biztosan van valami megoldás, egy mindenki számára megfelelő lehetőség, hogy az Árpád-csúcs visszakapja megszokott kirándulóhely, tájékozdási pont státuszát.

Talán ez az utolsó alkalom. Közvetlenül, a már levegőben álló magasságpont mellett már leöntöttek egy betonlapot. Hogyha arra épül valami... De ezt már nem is elemezném.

(Részletek: blogger-tothpaltamas.blogspot.com)

Rács mögé került a népszerű kirándulóhely

Restitutio

■ **Rovatunk célja egyesü-
lünk hajdani hírlapíróinak,
avagy a turistatársadalom
más nagyjainak ki nem adott,
vagy másutt kiadott írásai-
nak, úgymond „visszaszol-
gáltatása” olvasóinknak az
egyesület folyóiratában.**

A Kolozsvár környékét bemutató csokor harmadik szálaként, egy Losonczi János tollából származó írást tárunk olvasóink elé. Alábbi, a Kolozsvár környéki forrásokat összefoglaló cikke, a *Véndiákok Lapjának* 1926-os évfolyamának októberi számában, a Természet Műhelyéből rovatban jelent meg. Mivel az *Erdély* 1918–30 között szünetelt, turista elődeink jórészt a *Véndiákok Lapjának* ebben a rovatában közölték írásait.

Szűkebb pátriánk ivóvize megint legfelsőbb helyről nyert méltatást. Amire méltán rá is szolgált, mert Románia területén talán csak a nagyszebeni és a foksányi, mely a Magura Odobești-ről jön, jöhet melléte számításba. Tévedés lenne azonban azt hinni, hogy a város létezését talán az első telepések által itt talált forrásoknak köszönheti. A Szamos völgyén felfelé tartó nomádok természetes táborozó helye a dús fűvű „Fănațele Satului” és a Szent György-hegy környéke lehetett, ahol ugyan leleteket még nem találtak, kivéve az 1889-iki apahidai kincset. Ellenben az ott található botanikai ritkaságok azt bizonyítják, hogy messzi keletről jövő lovas népek állandó táborhelye lehetett. A Szamos jobb partján már biztosabb nyomok találhatók, még pedig a szamosfalvi úttól jobbra eső úgynevezett „Kövespad” teraszán.

Ezek a valószínűleg első lakosok mind Szamos vizet ittak, mert a Szent György-hegyi oldal teljesen vízszegényes és a Kövespad, Békás és a Kanta-patak közti rész egy, a feleki őserdőből lefutó bővizű patakok által táplált, óriási mocsár lehetett. Hasonló mocsaras területet alkotott az akkor tekintélyes nagyságú Nádas-patak torkolata, mely a mainál sokkal feljebb volt és magába foglalta, a Regele Ferdinand úttól keletre fekvő, ma Hidelve és Kétvízköz néven nevezett részeket. A lombi és a monostori erdő leért a mocsaras részekig, melynek magasabban fekvő pontjain sűrű fűz, berkenye és bodza vegetáció képződött, melynek haragos zöldjéből élénken sárgállott a fellegvári oldal homokkő sziklája, az egyetlen, ami nekünk, késői utódoknak ebből a csodás képből megmaradt. A város mai területének felsőbb részén számtalan kristálytisztá patak igyekezett a Szamos felé, melyeknek nyomai még itt-ott ma is fellelhetők, hús italt nyújtva az őslakóknak, a bölénynek, mely apróbb társaival uralta e helyet. Míg a lejjebb fekvő mocsaras részekben, büszkén csillogtatta ékét a tömérdek egyéb gázló társai közt a nemes kócsag.

A legelső dák települők, úgy-szintén Traján császár katonái,

akik Kr. u. 110 körül Napoca alapjait megvetették, nem voltak ráutalva, hogy vízvezetékét építsenek, mert a belváros mai területén elég bővizű forrást találtak. Köztudomású, hogy a rómaiak nem ittak folyóvizet és ezért képesek voltak messzi földre vízvezetékét építeni, csak hogy friss forrásvizet kapjanak. Példa erre Sarmisegethusa, Potaia (Torda), hova a túri hasadék melletti nagy forrásból vastag cserépcsőveken vezették a vizet. Ezeket a régiek által használt kutakat a mai vízvezetéki csapon élősködő nemzedék már nem ismeri, mi régiek, bátran nevezhetjük magunkat Szamos-víz-korszakbelieknek, mert a lakosság szaporodása folytán a közutak nem voltak elegendők, és primitív felszerelésű úgynevezett Szamos-vizesek járták be a város utcáit hordóikkal igen kiabálva: „Szamos-vizet hamar”. Legjellegzetesebb példánya volt a „Három számár Zsidó”, lesznek, akik még emlékeznek reá.

A Szamos-víz után a legnagyobb forgalomnak örvendett a Széchenyi-kút, mely négy csövön osztotta kifogyhatatlan vizét, találkozóhelye lévén a belváros konyhatündéreinek és mesterinasainak. Rudas csebrekkel és fűles, ma már alig látható cserépkantákkal hordták az

Kolozsvári források

„ivóvizet”. Természetesen állandó vizzálykodás kísérte eme műveleteket, aminek temérék cserépkanta lett az áldozata az akkori virágzó fazekasipar nagy örömére. Közkedveltségnek örvendett továbbá az Óvárban levő Talpaskút, amely valószínűleg a legrégebbi az összes közt, a mai Triska-féle ház helyén volt „Stadler-kerti” kút, a nem messzire fekvő Bánffy-kert hatalmas forrása, az akkori Belközép-utcában a Bánffy Dani házzal szemben levő közkút és a tűzoltótorony mellett levő úgynevezett „Dachaleu”-kút. Volt még a város területén számtalan köz- és magánkút, de ezek nagy része annyira salétromos volt, hogy még mosásra sem lehetett használni. Ezeken kívül voltak egyes helyeken kiálló vascsővek, amelyeken állandóan folyt a jó ivóvíz, ezeket a nép csorgóknak nevezte. Ilyen volt egy a Bethlenkertenél a dohánygyáron alól, a Múzeum-kert bejárata mellett, a Mikó utcában, a Sétatéren és az állomással szemben. A város lakosságának nemzetiség különbség nélküli rajongása a források iránt igen érdekesen nyilvánult meg abban, hogy a nyári időszak beálltával a majálisokat, névnapokat, családi ünnepélyeket, mind a város határában levő több közkedvelt forrás mellett tartották. Ezért kitérek a külterületen levő forrásokra is, mert itt már turisztikáról is van többé-kevésbé szó. Nagyon kevesen tudják, hogy milyen kincs van elrejtve a Csillag-hegy teraszán: ott van a Rózsa-kút. Hajdanában úgy magas jegenyefa állott felette úgy, hogy a város minden pontjáról lehetett látni, hogy hol van.

Messze földön nem lehet párját találni, bokrok közé beékelve, mint egy smaragd drága-

A Szent János-kutat még meg lehet közelíteni

kő, tiszta zöld vízinövény az egész belseje melyekről folyton gyémánt-cseppek permeteznek a forrás hűs vizébe, régebben népszerű kirándulóhely volt, ma magántulajdon és csak az apácák fehér főköetői villannak néha vissza a forrás tiszta tükrében. Nem messzire innen, nyugatra a nagy árokban van még egy vadrózsabokroktól övezett igen jó vizű forrás, de ez már a hegypásztor birodalmán kívül esik, ide mindenki elmehet.

A máskülönbén teljesen vízszegény hójai vonulatban

(még Donáth is a Szamosra jár le inni, ha meghallja a harangszót), a Bácsi-toroki kőbánya elején van az Angyal-kút, igen regeyes, szép helyen fekszik, régebben vásár- és ünnepnapokon nagy flekkensütések történtek itt, ma már nemigen kultiválják. Innen pirossal jelzett út vezetett fel a Kányafőre, és a széles erdei úton, mely dél felé vezet, le lehet menni a volt Burgya-féle vendéglőbe. Mielőtt az első házhoz érnénk, balra a sziklából, kissé meszes, de rendkívül jóízű forrás tör elő. Ezen a hegláncon nincs több jó forrás, csak a Gyaluval szemben levő Bátor-hegy csúcsa alatt a szucsági határban. A gazdasági akadémia hídján át jobbra tartva kiérünk a „Zöld Sapka” vendéglőhöz és a mellette folyó „Plecska”-patak mentén felfelé a régi katonai lövölde mellett megtaláljuk az Erzsébet-forrást, tovább menve a D. Ignita aljában, a kerülő házától feljebb, egy letarolt erdő aljában megtaláljuk a halálraírtelt legkedvesebb forrásunkat, a Szent János-kutat. Amikor 1908-ban az EKE kezdeményezésére M. Kovács Géza vezetése mellett a helyi polgárság színe-java saját keze munkájával a forrást kitisztította, újra foglalta márványtáblával, védőráccsal ellátta, nem gondolta volna senki, hogy az egyház, amelynek képviselője Szekeres József plébános, ki az újonnan épített kutat beszentelte, ne tehetne volna meg, hogy a forrás felett levő erdőrészt meghagyja. A Szent János-kút régebben fogalom volt, nálunk jelentett egy több kilométerre terjedő vadont, a legőzondúsabb levegőt a környéken, egy kristálytisztá jéghideg vizet és fanatikus embereknek a monostori rendház elásott kincseit. Most a fentiekből csak a

levegő van meg, mert azt nem lehet kivágni, de a vadonból írtás lett, erdélyi módszeres; a fát kivágni, de nem újra ültetni.

A jéghideg víz már nem jéghideg, mert az őt tápláló hegyoldal teljesen napsütés alatt áll és a harmat, mely a forrás vizét táplálja, mind fel lesz szippantva a nap által, az eső, ha jön, leszalad és kibújik a kőszikla, amelyet annyit kapart kincskeresés közben Zika Pál, nyugodjék békével. Elhagyva e szomorú helyet, követve a patak mentét, persze ellenkező irányban, nemsokára megtaláljuk az EKE vörös jelzésének nyomait, amelyen kijutunk a szelicesei útra. Aki nem téved el a Bükkerdő gyalázatos útrendszerében, az egy jó negyedóra alatt a szelicesei útról a Majláth-kúthoz ér. Aki járatlan az erdőtudományban, annak fel kell menni előbb a Peánára (840 m) és onnan vissza, óriási kerülővel. Teljesen hiába mégsem járt, mert a csúcstól keletre, nem messzire az út mellett igen szép, rendbe hozott gyors-

hatású keserűvíz-forrás van. A sárga jel nemsokára egy árok mellé vezet, és egy kis mocsár mellett a hegyoldalból vidám csobogás hallatszik, és előttünk a Majláth-kút. Elég alacsony hőmérséklete van, mert az irtással még nem haladtak ideig, de már közel vannak. Jelenleg ez a forrás van divatban.

Végighaladva a gerincen Felek község felé vezető úton, elérjük az Udvari-vendéglő mellett elfolyó patak forrásvidékét, itt észak felé térve, a patak bal partján egy kis üreget találunk, amelyből kevéske kellemes ízű hideg víz folydogál. Itt a Bükk Hamupipőkéje, az úgynevezett Rákóczy-forrás. Valamikor nagy dűsvízű forrás lehetett, most úgy lehet elképzelni, mintha egy kis gyerek nagy csizmát húz fel, csak kotyog benne. Így kotyog a most kifolydogáló vizecske is, ha az ember huzamosabb ideig hallgatózik, komikus hangok hallszanak, szörtyög és kotyogós és a többi. Máskülönbén immúnis, be van oltva, rég kivágták már felette az egész erdőt. Ha a turistaház háta mögött levő furcsa kis csorgót, a Bercsényinek nevezett nem jó és a Feleki-úti útkaparóház melletti jó vizű forrást megemlítjük, készen is volnánk, ha nem volna még egy kis forrás a Békás-patak jobb parti fennsíkján, amit azonban nagyon nehéz megtalálni.

Az is igaz, hogyha a Borháncsi-dűlőben levő sóskút és a mellette levő, úgyszintén a szamosfalvi határban a Jósika-tanya melletti sós mocsár, más városban lenne, más vállalkozó szellemű emberek csináltak volna már belőle valamit, de itt még a csonthegyi (dezméri határ) jódos gyógyforrásról sem akar senki tudomás venni.

Losonczi János

HÍREK

Szamos-Bazár

KINCSKERESŐK

■ Népes közönség előtt mutatta be Székely Lavotta a kincskereső ifjúsági túrák elméletét, január 19-én. Igaz, hogy a gyakorlati alkalmazás előzetesét az Ördög-fánál elmosta az eső, de a rendezők nem csüggednek. Mindenkit bizalommal várnak a következő találkozóra február 14-én. (Pál Gyöngyi)

FOTÓKIÁLLÍTÁS

■ A Kolozsvári Magyar Opera emeleti előcsarnokában január 23-án nyílt meg a 13. Kalotaszegi Alkotótáborban készült fotókból összeállított kiállítás. A rendezvényt többek közt méltatták Szilágyi Mátyás főkonzul, valamint Pozsony Ferenc néprajzkutató. Simon Gábor operaigazgató házigazdaként köszöntötte a résztvevőket. A kiállítás gondolatát az Essig házaspár kezdeményezte. Mivel az EKE Fotóklub célkitűzései egyeznek a kiállítókéval, a szervezésbe a kolozsvári EKE fotósai is besegítettek, Jójárt Endre, Lőrinczi István, Korom József és Fazakas Ferenc révén. A kiállított képek művészi formába mutatják be Kalotaszeget embe-reivel, épületeivel és hagyományaival együtt. (Lőrinczi István)